

Alp 2164
L. aich

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. M. STYGO
BIBLIOTĖRA

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

DRAUGAS

Saturday supplement

1989 m. gruodžio mėn. 30 d. / December 30, 1989

Nr. 254(47)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Tautų pavasaris

Rytų Europoj vyksta nuostabių dalykai. Tautos viena po kitos laisvinasi iš dešimtmečių trukusio blogo sapno. Komunistinė sistema, kuri turėjo būti istorijos gals, trupa ir skyla. Tai yra staigmena visiems. Niekas dar prieš pusmetį nebūtų galėjęs išpranašauti, kad iš eilės Rytų Vokietijoje, Čekoslovakijoje ir Rumunijoje komunistų partija paskelbs bankrotą. Rumunijoje plėvesuojančios vėliavos su skylėm – ten buvo nekenčiama raudonoji žvaigždė. Bukarešte susirinkusios minios šaukia kalbantiems apie krašto ateitį: „Be komunistų! Be komunistų!”

Nelengva suprasti šių nuostabių įvykių priežastis. Štai viena iš nerimtesnių metų galo tradicijų Amerikoje yra žurnalo *Time* parengiamasis „metų žmogus“. Ši met tai daryta dar bombastiškiau: viso dešimtmečio žmogumi parinktas Michail Sergejevič Gorbaciov. Nevarbu, kiek toks pažymėjimas vertas ar naudingas pačiam Mikui. Čia kur kas svarbiau iškelti už jo glūdinį nesusi-pratimą, kuris liečia istoriškai taip svarbius besibaigiančius metus. Suprantama, kad *Time* tradicija reikalauja, kad pažymėjimu būtų parinktas žmogus, o ne kokia istorinė jėga ar įvykis. Tik šiuokart prašauta pro šalį. Dešimtmečio žmogumi verti parinkti Lech Walesa ar Ronald Reagan. Walesa pirmasis panaudojo naują ir sėkmingą būdą tautos išlaisvinti iš komunistinio pančėjų. Reagan Amerikos apginklavimo politika sulaužė Sovietų Sąjungos ekonomiją.

Tačiau ir šie pasiūlymai prašauja pro šalį. Šiuo metu dedasi kažkas nuostabaus: Europoje dvelkia tautų pavasaris. Tai laisvės banga, kuri liečia visą Europą panašiai, kaip ji užliejo Europą 1848 metais. Tada braškėjo ir trupėjo Metternicho atstatyta monarchinė Europos politinė sistema. Su tuo tautų pavasariu Vokietija sugrįžo į Europos sceną. Analogijos dabartiniam tautų pavasariui tiesiog pačios siūlos. Ko gero ir dabartinių įvykių svarbiausia iždava yra, kad Vokietija susivienija ir grįžta pagrindine akto Vidurio Europoje.

Savęs galime klausyti: kodėl laisvė Vidurio Europai ateina dabar, o ne 1953 ar 1956 metais? Ir tada laisvės troškimas buvo juk lygiai toks didelis, kaip dabar. Tada dar buvo daug daugiau žmonių, kurie prisiminė gyvenimą laisvėje. Pagrindinis skirtumas yra rusų tankai. 1953 metais vokietiai Berlyne buvo žudomi rusų tankų. 1956 metais Vengrija buvo malšinama rusų tankais. 1968 metais rusų tankai riedėjo Čekoslovakijon. Gal čia ir didysis skirtumas: šįmet Rytų Vokietijoje ir Čekoslovakijoje rusų tankai liko pasislėpę savo bazėse.

Būtų natūralu (ir tikslu) Sergejaus Miką girti, kad jis nepanau-dėjo tankų Vidurio Europoje. Tai sumažina galimybę, kad tankai

gali būti panaudojami Baltijos valstybėse ar Ukrainoj. Vis dėlto įdomu pasvarstyti, kodėl šiuo metu nebuvo bandoma tautų pavasari slopinti karine jėga. Pati pagrindinė priežastis yra, kad nebegalima pasitikėti kariuomėnė. Rumunijoje tankai buvo liaudies sukilimo pusėje: jie šaudė ir saugumiečius, o ne i demonstruojančius žmones. Rumunijos kariuovai nešaudė ir savuosius. Varšuvos paktą kariuomenės ko gero visos stot liaudies, o ne valdančiųjų pusėn. Vargas Kremliaus ponams, jei jie būtų priversti išbandyti, kurioj pusėj yra Raudonosios armijos simpatijos. Gal dėl to nerieda tankai Baltijos valstybėse ir rytų jie neriedės.

Antroji priežastis, kodėl galima ir toliau tikėtis karinės jėgos paraišymus, tai yra komunistų dešimtmečiais kultivuotas vidinis ginkluotų jėgų balansas. Kariuomenei atsvara yra slaptoji policija ir vidaus kariuomenė, kuri gali būti naudojama net armijos sukilimams malšinti. Jei kariuomenėje yra desantininkų gruzijoje žmones kastuvėliais užmušinėjo ir dujomis nuodijo ne Raudonosios armijos dalinys, o

(Nukelta į 2 psl.)

„Varpo“ šimtmetis – keletas paralelių

VINCAS TRUMPA

Tarp „Varpo“ epochos, arba paskutiniojo 19-ojo amžiaus dešimtmečio, ir šių dienų Lietuvos yra tam tikro panašumo. Dabartinis literatūros, meno ir kritikos žurnalas *Pergalė*, sekdamas senuoju literatūros, politikos ir mokslo laikraščiu *Varpu*, nuo šių metų pradžios išvedė „Tėvynės varpų“ skyrių. Ešą, švenčiant *Varpo* šimtmetinę sukaktį ir gyvenant didelio dvasinio pakilimo ir didelių vilčių dienomis, „i pirmąsias tautos žadintojų gretas vėl stoja Vincas Kudirka“. Kudirkos „Tėvynės varpai“ kaip tik daugiausia ir išgarsino *Varpa*, formuodami varpininkų politiška kultūrinę programą.

Kas riša dabartinius laikus su „Varpo“ epocha? Atsakymas į šį klausimą, manau, labai aiškus: laisvos ir nepriklausomos Lietuvos idealas, kurį, tiesa, jau po Kudirkos mirties, bet *Varpui* gyvam tebesant, labai suglaustai nusakė Povilas Višinskis: „Mūsų idealas: laisva, neprigulminga lietuvių respublika“. *Varpu* tas idealas švytėjo kažkur dar gana tolimoje ateityje, mums dabar tas idealas jau yra gana tolimoje praityje – Vasario 16 dienos Lietuvoje, 1918-1940 metų Lietuvoje. Mūsų dėmesys ypač koncentruojasi ties 1939-1940 metų įvykiais, kurie aiškiai ir nedviprasmiškai sako, kad Nepriklausoma Lietuva žlugo ne dėl savo kokių nors politinių klaidų ar moralinio išžiotimo, bet dėl dviejų imperialistinių valstybių sąmokslu. 1939 m. rugpjūčio 23 d. sandėris tarp Hitlerio ir Stalino

nenuginėjimai įrodo, kad Stalinas lygiai, o gal net daugiau, buvo kaltas dėl Antrojo pasaulinio karo kaip ir Hitleris. Kažin, ar Hitleris būtų drįsęs pradėti karą be Stalino palaiminimo.

Kad Maskva jau prieš to karo pradžią buvo užplanavusi Baltijos valstybių užgrobimą, aiškiai matyti iš Molotovo pasikalbėjimo su profesorium Vincu Krėve-Mickevičiumi, kuris tada, 1940 metų vasarą, ėjo Lietuvos vyriausybės galvos pareigas. Molotovas tada nedviprasmiškai grindė Sovietų Sąjungos politiką Petro Didžiojo ir Kotrynos II laimėjimais, kurių Maskva negalinti atsisakyti. Dar ciniškiau pasielgė Maskvos ambasadorius Londone Ivanas Maiskis. Norėdamas sušvelninti Didžiosios Britanijos opoziciją dėl Baltijos valstybių okupacijos, jis pasakojo lordui Halifaxui, tuometiniam Anglijos užsienio reikalų ministrui, apie sibiarišką ūkininką, kuriam sunkiai sergant kaimynai išsigrobstė jo neturėtą sibiriską atsisveves turta? Ešą lordui Halifaxui toji pasaka patikusi ir jo opozicija dėl Baltijos valstybių užgrobimo sušvelnėjusi. Jėgu Maiskis nemeiluoja, tai liudija, kaip ciniškai į tautų laisvę žūrėjo tada ne tik Maskva, bet ir Vakarų valstybės.

Ne tik atskias žmogus, bet ir ištisos tautodėra tik vienos ar kitos imperijos turtais, su kuriuo ji gali elgtis taip pat, kaip su žibalu, akmės anglimis, gyvuliais ar javais.

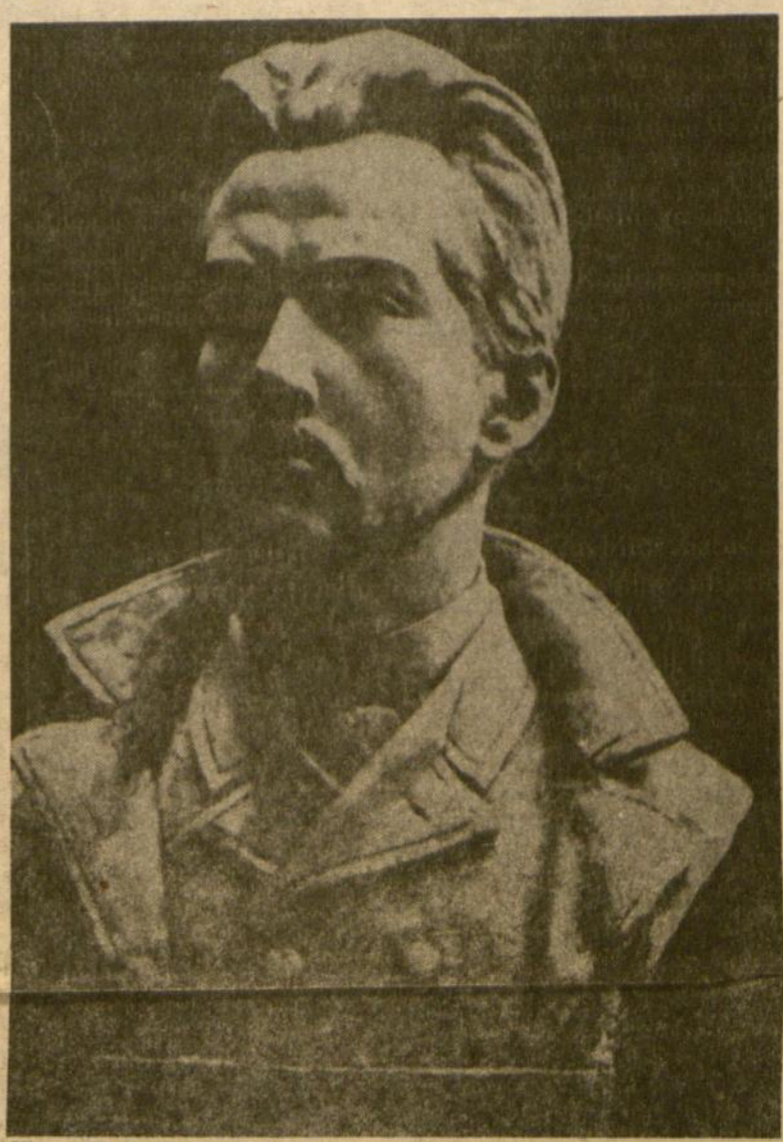
Atrodo, ligotiko cinizmo dar nebuvo priėję *Varpo* ir dr. Vincas Kudirkos išaušis. Netrukus po Kražių sklynių Vincas Kudirka rašė „vynės varpuose“:

„Dvigalvis juri erelis, pri-prašes maitis gyva mėsa savo priklausančių ir gaivint troškima nekalt krauju, tur būt buvo labai lėkas ir ištroškes, nes nesigėdėmas ne civilizuo-tos Europos iš arti žiūrincio XX amžiausruošė sau lapkričio mėnesįjaviną pokylį Kra-žiuose, Kaubarbernijoje“ (*Varpa*, 1894, 2).

Iš tikrųjų „civilizuotoji Europa“ laimarkiai reagavo į Kražių slynes, nors, pagal oficialiusi dvyntus, kuriais tada dar buvama pasitikėti (ne taip, kaip d) Kražiuose žuvo tik 9 žmonės 50 buvo sužeista ir apie 1000 į kalėjimą, iš kurių 700 teisiama. Juos gynė geri advokatai. 36 žmonės bubausti, bet ir jiems tuojėjės į sostą naujasis caraslojus II baumės dovanavo. Jai suklydo dr. Vincas Kka, įsivaizduodamas, ka 20-asis amžius bus laisvėsingumo amžius, prieš kurį raudonuoti Kra-žiū skerdžaitininkai. Tas 20-asis amrengs tokias tiesiog ištisųskerdynes, prieš kurias Krierdynes atrodys lyg uodo įs.

Žvilį praeitį, žvilį ateitį

Savo polį praeitį, ar tai studijuodžstų ir miestelių herbus, atatydami senus

Vincas Kudirka Juozo Žikaro skulptūra, 1924

namus ir senus vardus, ar tai persispausdindami senus istorijos vadovėlius, mes dabar galbūt ar-timesni *Aušrai* negu *Varpui*. „Homines historiarum ignari semper sunt pueri“ (Žmonės, nenusituokiantys istorijoje, visados pasilieka vaikai) – skelbia Jonas Basanavičius garsiojoje savo „Priekalboje“ pirmajam *Aušros* numeriui. Dr. Jonas Basanavičius dar ir 1918 metais sakėsi priklausaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos partijai.

Be abejo, ir *Varpas* sėmėsi stip-rybės iš praeities. Ir jis neišsoko, kaip feniksas, iš pelenų. Kaip pačiam Vincui Kudirkai, taip ir kitiems varpininkams didelės įtakos turėjo *Aušra*. Tačiau iš tikrųjų *Varpo* idėjųjų ištaukę reikia ieškoti ne Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštijoje, o greičiau Didžiojoje prancėzų revoliucijoje, kurios dvišimtmetinė sukaktis irgi šiais metais švenčiama, kuri skelbė laisvės, lygybės ir brolybės idėjas, Napoleono karuose, kurie parodė, kad nėra nenugalimų ir nesu-griunamų imperijų, ir ypač de-mokratinėje 1848 metų revoliucijoje ir lygiagrečiai su ja išaušusiam Tautų pavasaryje, iš-kėlusiam laisvo žmogaus laisvoje tautoje šūkį (apie tai plačiau esu rašęs vėliausiose *Metmenų* kny-

gose). Tada tai ir išsikristalizavo didžiosios 19-ojo amžiaus politi-nės, ekonominės ir kultūrinės idėjos – liberalizmas, naciona-lizmas, pozityvizmas, socializ-mas. Visa tai atrode labai gera, gražu ir, svarbiausia, labai pažangu. Nieku ano meto žmogus taip netikėjo, kaip mokslo ir gy-venimo aplamai pažanga. Vienas anglų istorikas sako, kad niekad žmogus nesijautė taip arti rojaus šioje ašarų pakalnėje, kaip tada.

Nežiūrint 1863 metų sukilimo pralaimėjimo ir po to buvusių represijų, visos tos idėjos buvo labai gyvos Varšuvoj, kur Vincui Kudirkai ir daugeliui kitų būsi-mųjų varpininkų teko mokytis. Vedant paralelę tarp *Aušros* ir *Varpo*, šito fakto negalima pamiršti. *Aušros* gimdytojai ir bendradarbiai buvo daugiausia Maskvos, Petrapilio ir kitų rusų universitetų auklėtiniai. *Varpui* toną davė toji Lietuvos dalis, kuri gravitavo į Varšuvą: Mari-jampolės gimnazija, Seinų kuni-griunamų imperijų, ir ypač de-mokratinėje 1848 metų revoliucijoje ir lygiagrečiai su ja išaušusiam Tautų pavasaryje, iš-kėlusiam laisvo žmogaus laisvoje tautoje šūkį (apie tai plačiau esu rašęs vėliausiose *Metmenų* kny-

gose). Tada tai ir išsikristalizavo didžiosios 19-ojo amžiaus politi-nės, ekonominės ir kultūrinės idėjos – liberalizmas, naciona-lizmas, pozityvizmas, socializ-mas. Visa tai atrode labai gera, gražu ir, svarbiausia, labai pažangu. Nieku ano meto žmogus taip netikėjo, kaip mokslo ir gy-venimo aplamai pažanga. Vienas anglų istorikas sako, kad niekad žmogus nesijautė taip arti rojaus šioje ašarų pakalnėje, kaip tada.

Pats Vincas Kudirka priešvar-pinius laikus Lietuvoje vadino

„gadyne lirizmo“, kada ešą pa-kako suvokti, kad yra Lietuva ir lietuvių tauta, kokius ji vargus pakelia ir kokią priepasaudą kenčia. Dabar jau to nepakanka, rašo toliau Kudirka, dabar jau reikia pažinti Lietuvos geogra-fiją, etnografiją, ekonomines ir politines jos sąlygas arba, trumpai sakant, Lietuvos statistiką. Reikia žinoti, kiek ūkininkas i aruodą pripila javų, arba kiek kiekvienas pavietas prilaik kartiamų (*Varpas*, 1896, Nr. 1). Aišku, visame tame nėra nieko lyriško, nieko romantiško. Tai, atsistoja *Varpo* realizmas prieš *Aušros* romantizmą, arba, an Mykolo Romerio, *Aušros* jė nuoliškumas prieš *Varpo* brendimą.

Didžiosios bėdos

Mūsų istorijos vadovėliuose dažnai per daug suabsoliutina-mas ir toli į praeitį nukeliamas lietuvių – rusų sankirtis. Bli-giausia buvo ne tai, kad Rusija spaudė ir persekiojo Lietuvą. Didžiausia bėda buvo ta, kad ilgą laiką Petrapilis Lietuvą laikė tik geografine sąvoka, kurią Nikolai I paliecinai neapniku buvo pakrikštijti Siaurės vakarų kraštu (Severozapadny kraj). Visa, kas ten dėjosi religinio, kultūrinio, politinio, jo nuomone, beveik nieko bendro neturėjo su lietuvių tauta, o sudarė tik vieną didžiulę Lenkijos problemą (polskij vopros), kuri nedavė ramybės Rusijos valstybės vyrams per visa 19-ąjį amžių. Įsivaizduokite, kad dar ir *Varpo* laikais Varšuvos laikraščiai bandė įtikinti pasauli, kad Kražiuose tekėjo lenkiškas kraujas. Turbūt perdėjo Vincas Kudirka, sakydamas, kad „jeigu ne spaudos draudimas, Lietuva būtų ramiausias Rusijos imperijos kampelis“, tačiau ir tą patį spaudos draudimą jo autoriai bandė įjungti i aną didžiąją Lenkijos problemą: ešą dabar tik Lietuvoje pakeičiamas lenkiškas alfabetas rusiškuoju. Lyg lietuvių kalbos kaip ir nebūtų, tik skirtingi alfabetai. Žinoma, kitaip galvojo Rusijos filologai, ypač kai lietuvių kalba pasidarė savotiška pasaulinė garsenybė. Jiems nepagailėjo gero žodžio ir *Varpas*, ir Vincas Kudirka.

Aušra, vis tikėdamasi, kad spaudos draudimas bus panaikintas ir kad ji galės pasirodyti Vilniuje, vengė kalbėti apie lietuvių-rusų sankirtį ir apie poli-tiką aplamai. *Varpas* tokių iliuzijų neturėjo, o būdamas kar-tu ir politikos žurnalas jis labai plačiai nagrinėjo spaudos drau-dimo problemą. Be abejo, jis smerkė spaudos draudimą, ypač tiesiog juokingai kvailius vietinės administracijos kovos metodus su

(Nukelta į 2 psl.)

Metas 3. Sausis 1890 m. Num. 1.

VARPAS

Literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Ant Naujų metų. Sulaukia Naujų metų, lygiai visuotinis žmo-nės, kaip ir tautos ir abiejai vias žūdoja tur savo naujus metus, naujus laikus – vis tiki kad atsimintieji metai bus geresni už praėjusius. Lietuva taigi pradeda, idant sie metai atsimintieji skausmas ir varga, idant prasidėtu saulė, idant sugimtu teisybė ir dėl naujų metų lietuvių. Galia, kad ant Naujų metų ne turėtu kaunu vargumu.

Ant Naujų metų, lygiai visuotinis žmo-nės, kaip ir tautos ir abiejai vias žūdoja tur savo naujus metus, naujus laikus – vis tiki kad atsimintieji metai bus geresni už praėjusius. Lietuva taigi pradeda, idant sie metai atsimintieji skausmas ir varga, idant prasidėtu saulė, idant sugimtu teisybė ir dėl naujų metų lietuvių. Galia, kad ant Naujų metų ne turėtu kaunu vargumu.

Ant Naujų metų, lygiai visuotinis žmo-nės, kaip ir tautos ir abiejai vias žūdoja tur savo naujus metus, naujus laikus – vis tiki kad atsimintieji metai bus geresni už praėjusius. Lietuva taigi pradeda, idant sie metai atsimintieji skausmas ir varga, idant prasidėtu saulė, idant sugimtu teisybė ir dėl naujų metų lietuvių. Galia, kad ant Naujų metų ne turėtu kaunu vargumu.

Šiame numeryje:

- Tautų pavasaris • „Varpo“ sukaktuvinius metus užskendžiant • „Vilniaus“ ansamblis • Dailininkė Filomena Vaitiekūnienė • Chicagos teatruose • Sauliaus Šaltenio naujas romanas • Aleksandro Radžiaus eilėraštis • Pokalbis su Algirdu Grašiu • Lietuvos menininkų koncertas Bostone • „Draugo“ kultūrinio priedo 1989 metų turinys • Laiškas redakcijai

Kai viduržiemyje pražys lietuviška muzika, daina ir komedija

DARIUS LAPINSKAS

Kai po karo Lietuvoje didžiųjų bandomų metais žmonės bėgo iš kaimo į miestą, ieškodami geresnio gyvenimo, kai bandydami užmiršti savo sunkią dalį, jie svaiginosi iš nesvetinų svetimų šalių atklydusiais pigiais muzikos garsais, būrys idealistų, išėję aukštus mokslus savo specialybėje, atsigrežė veidu į Lietuvos kaimą ir atėjo ten surinkti pakelių rūpintojėlių, žavingų močiutės pasakų ir padavimų, na ir tų skambių, nepakartojamai savitų liaudies dainų. Surinko jie jas, surinko jie lietuviškus liaudies instrumentus ir, susibūrę į daugiabalsius tautinius ansamblius, išvyko parodyti pasauliui, kokio nerėgėto grožio yra mūsų tautos kūrybinis veidas.

Lietuvos ansamblis „Vilnius“ yra vienas iš žinusių šios rūšies vienetų, reprezentuojąs gryną, svetimu neatmestą mūsų tautos folklorą. Po jo gastrolijų pasaulio išgarsėjusiame muzikos festivalyje „Wiener Festwochen 89“, austrų spauda pažymėjo, jog „Lietuvos ansamblis Vilnius puikiai atstovavo savo krašto menui“. Pagal šis spaudos atsiliepimas geriausiai ir apibūdina ansamblio atstovus ir siekius: „Pasisekimas koncerto metu, talento pripažinimas — didelė dovana menininkams. Bet dar didesnė laimė — išaugoti ir gausinti turtingą ir nepakartojamą savo liaudies kūrybinį palikimą, semtis įkvėpimo iš neišsenkančio liaudies meno šaltinio“.

Antanas Smolskus, Lietuvos valstybinės konservatorijos profe-

Dalis Lietuvos ansamblio „Vilnius“ menininkų su įvairiais lietuvių liaudies muzikos instrumentais. „Vilniaus“ ansamblis koncertuos 1990 m. sausio mėn. 13 ir 14 d. Jaunimo centre, Chicagoje.

sorius, liaudies instrumentų katedros vedėjas, kaip šio ansamblio vadovas sugebėjo suburti pačius geriausius savo srities specialistus, kurie, pasak vieno užsienio laikraščio, yra „aukštos

klasės solistai, bet kartu ir puikūs ansambliciai, sudėję savo meninį potencialą bendram tikslui“.

Taip Vilniaus Operos primadona Jolanta Čiurlaitė, nulipusi

žemyn nuo operinio pjedestalo ir pakludama lietuvių liaudies dainų logikai, atneša mūsų skambią dainą, kaip kokį šimtmečius saugotą talismaną, ir pateikia ją publikai gryniausia, svetimumų nesudarkyta forma. „Jos balsas lakus, šviesaus tembro... Klausytojas patyrė didelį pasitenkinimą, girdėdamas muzikaliai, emocionali atliekama melodinę liniją“. Arba Vilniaus Operos solistas baritonas Arūnas Malikėnas, pasak vieno muzikos kritiko, pademonstruoja „skambų balsą, gražią kantileną. Dainininkas kiekvienam fragmentui randa įspūdingų išraiškos spalvų“. Jie atvyksta į Chicago užpildyti erdvią Jaunimo centro salę savo skambiais balsais ir užburti publiką savo išraiškinga lietuviškų dainų interpretacija.

Kalbant apie burtus, prieš akis atsistoja kita ansamblio menininkė — Lina Naikeliene, Valstybinės konservatorijos profesorė ir daugiausia koncertuojanti Lietuvos kanklininkė. Ji „pasirodė kaip aukščiausia savo brandos lygi pasiekusi atliekėja... puikiai reprezentuojanti kankles kaip solinį instrumentą“ — apibūdina ją vienas recenzentas. Jos buriančių pirštų užgautos kanklės susivirpina susirinkusiųjų širdis dar Jaunimo centre negirdėto grožio garsais.

Argi galima būtų nepastebėti Valstybinės operos orkestro artisto Antano Valucko, kuris puikiai groja violončele, kontrabasu, kankliniu kontrabasu, skudučiais, armonika ir akordeonu. Ji bus lengva atpažinti ar ir neatpažinti Jaunimo centro scenoje, nes

visi instrumentai, kuriais jis groja, lengvai paslėptų jį nuo publikos akių, jei jis nutartų visais iš karto groti.

Na, o jei klausytojų tarpe atsiras lietuviško teatro gerbėjų, tai kas galėtų jam geriau atstovauti kaip Remigijus Vilkaitis ir Arūnas Storpirštis, du populiariusi viename pasaulyje pagarsėjusio Vilniaus Jaunimo teatro aktoriai. Jie savo komedijomis ir šmaikščiomis intermedijomis suteiks klausytojams daug neužmirštamų teatrinį akimirkų.

Pagaliau pabaigai reikėtų ilgiau sustoti prie Lietuvos ansamblio „Vilniaus“ vadovo Antano Smolskaus. Šis keleto tarptautinių konkursų laimėtojas, kaip birbynės virtuozas koncertavęs Šiaurės Amerikoje, Pietų Amerikoje, Japonijoje ir visuose Europos kraštuose, savo meistrišku grojimu įkvėpęs daugelį Lietuvos kompozitorių sukurti originalius kūrinius lietuviškiems liaudies instrumentams, pašventė visą savo gyvenimą mūsų nuostabios instrumentinės liaudies muzikos puoselėjimui. Kaip Lietuvos valstybinės konservatorijos liaudies instrumentų katedros vedėjas, jis kasmet išleidžia gerai paruoštų jaunų instrumentalistų, kurie įsijungia į jau egzistuojančių liaudies ansamblių sudėtis arba patys skuria naujus ansamblius, kad lietuvių liaudies muzika, pasaulio autoritetinių žinovų pripažinta kaip viena iš originaliausių, klestėtų ir vystytųsi ir kiekviena proga liudytų pasauliui tautą, sukūrusią šią nepakartojamą grožio muziką — „Aš čia gyva!“

Vincas Kudirkos paminklas Kudirkos Naumiestyje — skulptoriaus Vytauto Grybo, 1934. Apatinėje pjedestalo dalyje dedikacija: „Didžiam kovotojui dėl tautos laisvės/Dėkinga nepriklausomoji Lietuva“.

„Varpo“ šimtmetis

(Atkelta iš 1 psl.)

ta spauda. „Ar ta Maskolių administracija taip bjaurios širdies“, rašė Vincas Kudirka savo „Tėvynei varpuose“, „ar taip kvailios galvos, jeigu nesupranta, kad kareivišką komandą negalim pritaikyti prie pabudusios tautos dvasios, kad ne smarkiausiai rotmistras, ne narsiausi gendroliai [generolai], kurių rankose administracija, nenumalšys dvasios reikalavimų ir kad kovoje su prigimties žmogaus jausmais, greičiau ar vėliau, turi pralaimėti rotmistras“ (Varpas, 1895, Nr. 12).

Kaip matome, Varpas čia ne tik pasmerkia vietinės administracijos netinkamumą, bet ir visiškai neabejoja, kad lietuvių tauta jau yra pilnai pabudusi ir kad negalima su tuo nesiskaityti. Iš tikrųjų pradedant maždaug 1895 metais Varpas vis drąsiau ima tikėti būsimai laisvai ir nepriklausomai Lietuvai. Prie to jo optimizmo turbūt prisidėjo ir staigi ir netikėta caro Aleksandro III mirtis (1894 metais). Tas stiprus milžinas vedė labai griežtą rusifikatorišką ir antikatalikišką politiką. Čia jam karštai talkininkavo ir garsusis prokuroras Pobedonoscevas. Užtat, kai mirė caras, didelis humanistas Kudirka pamiršo tradicinę padorumo

taisyklę, kad apie mirusius arba gerai, arba nieko (de mortuis aut bene, aut nihil): „Numirė Aleksandras III ir visiems palengvėjo. Numirė žmogus, kuris su visu sunkumu buvo užgulus ant progreso, taip reikalingo žmonijai, taip surišto su jos prigimtimi“. Kai mirė Vilniaus generalgubernatorius Orževskis (1897 metais), kuris pastatydino Vilniuje Muravjovui paminklą, Vincas Kudirka vėl sulaužė aną humanistinę tradiciją ir nesulaukė nepasidžiaugęs.

Kita vertus, Varpas ir Vincas Kudirka daug tikėjosi iš naujo caro. „Iš kitos pusės“, rašė Kudirka, „vėl galime save raminti tuo, kad sostą užėmė Mikalojus II, monarcha jaunas [buvo gimęs 1868 metais], žmogus da tuose metuose, kada širdis jautresnė ant teisingumo ir gero“ (Varpas, 1895, Nr. 2). Iš tikrųjų dar prieš ilgokai laukti, kol po nelaimingo karo su Japonija ir po smarkių riaušių (revoliucijos?) pačioje Rusijoje caras Nikolajus II bus priverstas sušvelninti režimą visoje imperijoje, galvoti apie rimtas ekonomines reformas ir suteikti kultūrinę autonomiją Lietuvai ir kitiems kraštams. Žodžiu, eiti prie tam tikros „pe-restroikos“ ir „glasnost“.

Dailininkė Filomena Vaitiekūnienė JAV-ėse

Dailininkė Filomena Vaitiekūnienė (kairėje) iš Vilniaus svečiuose pas dailininką Kazį Varnelį su žmona.

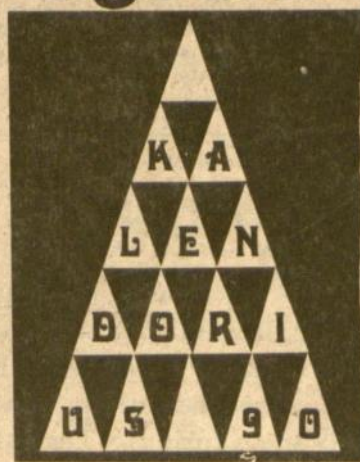
Dailininkė Filomena Linčiūtė-Vaitiekūnienė, gyvenanti Vilniuje, lapkričio ir gruodžio mėnesiais lankėsi Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Buvo atvykusi ir į Chicago pas gimines. Ji yra ilgai Chicagoje gyvenusios visuomenininkės Danutės Augienės brolio duklė. Praėjusį rudenį ji padėjo suruošti a. a. dailininko Pauliaus Augiaus darbų parodą Vilniuje, kuri buvo atidaryta senojo Dailės muziejaus rūmuose rugsėjo 2 dieną.

Išėjimoje leidžiamam vaikų laikraščiui Eglutė Filomena Vaitiekūnienė nupiešė viršelius 1990 metų numeriams ir taip pat paruošė bei iliustravo vaikams kalendorių, skirtą paminėti keturiasdešimtmetį nuo Eglutės pasirodymo 1950 metais.

Filomena Vaitiekūnienė yra baigusi scenografiją Vilniaus valstybiname dailės institute. Penkiolika metų ji paskyrė Lietuvos kino menui: paruošė scenografiją daugeliui filmų, tarp jų „Velnio nuotakai“ (kuri buvo rodoma įvairiose lietuvių gyvenvietėse JAV), „Kelienei ir rojų“ —

pagal Hermann Suedermann novelę, „Virtu ažuolai“ — pagal Juozo Baltušio kūrybą, „Mano jaunystės rudeniui“ — pagal Jono Apučio novelę. Suprojektavo kostiumus filmui „Herkus Mantas“, spektakliui „Antonijus ir Kleopatra“ bei kitiems.

eglutės

„Eglutės“ 1990 metų kalendoriaus viršelis — dailininkės Filomenos Vaitiekūnienės.

Dailininkė yra dirbusi ir Lietuvos teatruose prie įvairių veikalų pastatymų: operėčių „Rozmari“ ir „Silva“, „Karalius Motiejukas Pirmasis“ (Kauno muzikiniame teatre). Vilniaus teatruose pastatė daugiau kaip dešimtį spektaklių vaikams — „Piteris Penas“, „Dvylika brolių juodvarniais lakstančių“, „Liudvikas XIV“, „Spyruoklinis kareivėlis“ ir kitus. Vėliausieji jos darbai: Hauptmann'o „Žiurkės“, (Vilniaus valstybiname teatre), Navakausko baletas vaikams „Baltasis vilkas“ (Klaipėdos muzikiniame teatre — pirmasis baletas pastatytas Mažojoje Lietuvoje), Strindberg'o „Tevas“ (Klaipėdos dramos teatre).

Lietuvos televizijoje Filomena Vaitiekūnienė dirbo scenografe prie įvairių laidų bei spektaklių, iš kurių pažymėtini „Barbora Radvilaitė“ (režisieriaus Bačiulio), „Heda Gabler“. Dešimtį metų, drauge su kitais dailininkais, Filomena Vaitiekūnienė artimai bendravo su mažiausiais Lietuvos piešėjais sekma-dieninėje TV laidoje „Mano pasaulis“. Skatindama vaikus kūrybiškai reikštis, ji rūpinosi ir jų estetiniu lavinimu. Tas darbas atnešė pasigėrėtinų rezultatų — vaikų konkursiniai piešiniai vėliau dalyvavo ne vienoje tarptautinėje vaikų kūrybos parodoje.

Būdama ne vien talentinga, bet ir energinga, dailininkė rado laiko ir iliustruoti daugybę knygelių vaikams. Savo linksmomis, nuotaikingais piešiniais ji papuošė tokius veikalukus, kaip Pabiručiai, Pirmas lietus, Kupriukas muzikantas ir Spyruoklinis kareivėlis.

Ši buvo pirmoji Filomenos Vaitiekūnienės viešnagė Amerikoje. Ji džiaugėsi viskuo, ką turėjo progos pamatyti ir patirti — ypač meno ir dailės pasaulyje. Tikimės, kad po šių pirmųjų žingsnių ateityje ji vėl galės pas mus apsilankyti.

Tautų pavasaris

(Atkelta iš 1 psl.)

kaip tik vidau kariuomenės dalinys. Tai dalis Miko Sergejevičiaus securitate. Jis tikrai du kartus svarstys prieš savo smogikus anaudodamas, nes žinia iš Rumijos kaip tik ir yra, kad tada kariuomenė stot kovoti liaudies useje. Gal tai mažas argumentas Baltijos valstybėse, nes turkmenai ir kalmukai gali nutuziastiškai mušti ir šaudyti lietuvius, bet kariuomenė negąks azijiečių sutvarkyti ukniečiams ir rusams, kai numamai kiils pačios imperijos dyje.

Čia ir yra pagrindinė priežastis, kodė murtas šiuo kartu nebeįstengia laikyti tautų pavasario. Žmų laisvė ir ekonominė gerė yra dalis dabartinės normos gyvenimo sąvokos. Rytų topos tautos

nori gyventi normalų gyvenimą normaliose valstybėse. Senoji tvarka buvo pagrįsta nuolatinio žmonių bauginimu. Šiuo metu į politinę sceną atėjo karta, kuri jau nebežino baimės. Valdantieji yra paraližuoti: senoji tvarka aiži ir trupa, o naujoji tvarka bus be jų talkos. Naujųjų metų angoje belieka jiems palinkėti ir toliau atsargumu motyvuoto kūrybingo paralyžiaus: prieš laisvės vėją nepapūsi. Jei tai juos padarys laimingais, galėsime paskelbti šimtmečio žmonėmis. Linkime jiems ir toliau tęsti imperijos demontavimo politiką. Tautų pavasaris atneš Europai naują ir gyvastingą taikos ir klestėjimo laikotarpį. Tikimės, kad dabartiniai aktoriai supras, kad jų rolė pasibaigė ir palydimi publikos katūčių pasitrauks nuo scenos.

v. g. l.

Filomenos Vaitiek piešinys iš „Eglutės“ 1990 metų kalendoriaus — lapkritis.

Chicagos teatruose

Smagi muzikinė komedija

Vienas iš pagrindinių Chicagos teatrų — Candlelight Playhouse (5620 South Harlem Avenue) iki šio 4 dienos stato labai smagią muzikinę komediją „Sweet Charity“, sukurtą pagal Neil Simon knygą. Šis miuziklas jau Broadway scenoje laimėjo vadinamą Tony premiją. Čia ypač daug baletų, dainų, skambios muzikos. Melodijos modernios krypties, bet ne per daug nutolusios nuo klasikinės, patraukia įdomiu naujumu. Taip pat ir baletas naujo stiliaus, bet žiūrovą sudominančios krypties. Muzika sukurta Cy Coleman, dainų žodžiai — Dorothy Fields,

Vaidinimas sudarytas pagal Fellini, Pinelli ir Flaiano filmą. Vaiduojama gan palaida moteris, prie kurios palinksta labai drovus vyras. Išsivysto romantiniai ryšiai, bet be laimingos vedybinės pabaigos, jiems nuėinant kiekvienam savą keliu. Kaip ekrane, greitai keičiasi scenos. Čia jų net devyniolika: parke, New Yorko gatvėje, Pompejaus klube, bute, balius salėje, bažnyčioje, Coney Island, šokių salėje, Times Square, Čilės haciendoje. Publika stebina aukštą kvalifikaciją aktoriai, stipriai pasireiškia vaidyba, daina, šokiu, net ir su komiškomis apraiškomis. Daug įnešęs gabus režisierius William Pullinsi.

Juoz. Pr.

Kristijono Donelaičio parapija

Saulius Šaltenio romanai „Kalės vaikai“

PETRAS MELNIKAS

Saulius Šaltenis savo humoristinį stilių gražiai pritaikė romanui apie Kristijoną Donelaičių, gyvenusį 1714-1780, ir ypač apie tai, kas dėjosi po jo mirties. Tai keisto pavadinimo romanai – *Kalės vaikai*, išspausdintas *Pergalėje* 1989 m. Nr. 1. (Proga jo spausdinimui pirmajame šių metų numeryje, be abejo, turėjo būti ir Kristijono Donelaičio gimimo 275 metų sukaktis, minima mūsų literatūriniam ir kultūriniam pasauliui šiais metais. Kristijono Donelaičio gimtadienis yra Naujų metų diena – sausio pirmoji.)

Saulius Šaltenis, jau 1972 metais *Riešutų duonoje* pasižymėjęs savo turtinga ir kandžia liaudies kalba, savotišku grotesku, lyg nekaltu pasakorišku perdėjimu, modernia forma ir menišku vaizdų-epizodų kaitaliojimu, šį kartą visa tai išbulina ramiai, bet kalbiškai išradingame pasakojime. Tai lyg varpininko Karvelio atsiminimai apie gerą kleboną Kristijoną ir jo mirtį, bet daugiau pasakojimas sukasi apie parapičius, kartais turėjusius tik retus santykius su Kristijonu Donelaičiu.

Šiame Šaltenio romane, kaip ir Donelaičio „Metuose“, kiekvienas

Skulptoriaus Petro Rimšos medalio „Kristijonas Donelaitis, 1714-1780“ aversas (bronzos), 1955.

veikėjas suvaidina savo rolę ir užleidžia vietą kitam. Kai Donelaičio „Metus“ riša metų laikai, tai Šaltenio romane riša varpininkas savo atsiminimais apie Kristijoną Donelaičių mylėjusius ar jam ir kitiems kenkusius blogus žmones. Lygiai taip pat jaučiame ir meilę būrams, Prū-

sijos lietuvininkams, nežūrint, kad daugelis jų girtuokliauja ir nutausta.

Dėmesys kreipiamas į neigiamus charakterius ir jų blogus darbelius. Štai smuklininkas Grabė klasingai pasigrobia Naktinio namus ir jo gerai įdirbtą žemę, įrašęs Naktinį į blogus

ūkininkus ir duodamas kyši Teisėjui. Tik Kalytė tam priešinasi, sukdam Grabei įkandama į koją, kuri neišgyja. Tačiau sumušta Kalytė urgdama nugaista. Iš čia lyg ir kyla romano simboliškas pavadinimas – lietuviai, kaip tos Kalytės vaikai, priešinasi grobikams ir išnaudotojams.

Kuo blogesnis, keistesnis žmogus, tuo bjaurėsnį vardą jam parens autorius. Romane daug keistuolių. Toks mokytojas ir iš dalies graborius Limba rašo skundus prieš Kristijoną ir neva vilioja jo žmoną, gerąją Mariją. O nedidelio ūgio dvarininkas Šmitas, mėgstas stambias moteris, mirus jo žmonai, veda didžiulę tarnaitę, pramintą Smardone, nes ji nesiprausia ir vaidina didelę poniją. Iš jų gimta pasileidėlis Ponaitis. Prisisiuvęs mėlyną kryžių ant drabužių, šis vaidina „kuniga“ ir net sako pamokslus.

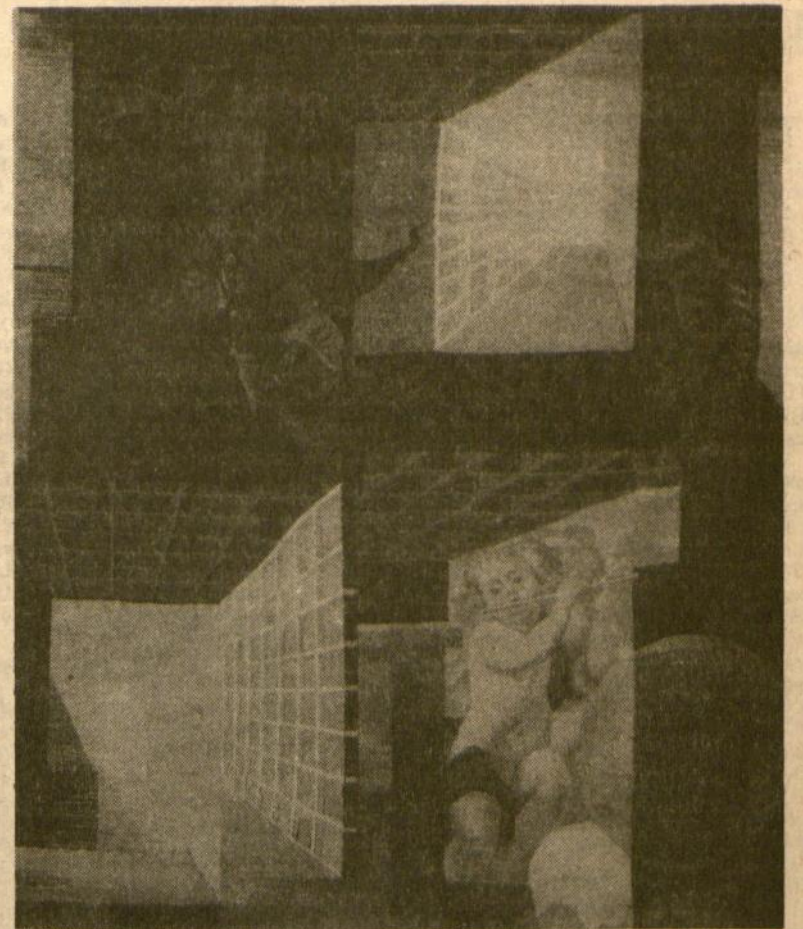
Daug dėmesio skiriama vargšelei Lotei, priglaustai Šmitų dvare. Jai gimęs Jonelis esą yra ją užpuolusio Šmitų Ponaičio sūnus. Gudrus vaikelis, išmokęs net lotyniškai, vadinamas Vyskupėliu. Ponaitis, Šmitui numirus, pasiima jį į savo dvarą kaip sūnų prieš savo mirtį. O Teisėjas gundė Kristijoną prieš Ponaitį, kuris Lotės išniekinimą mačiusi varpininką Karvelį papirko, duodamas jam žemės iš Klebono laukų. Romane daug kas sukčiauja.

Yra ir kitų trumpai, bet gyvai aprašomų veikėjų, kaip, pavyz-

džiui, pirklys Bergas su savo bjauriom Bergaitėmis. Taipgi – gerutė Kristijono Donelaičio žmona Marija. Dar ir Vyskupas su daktaru Zaksu ir ponu Abeliu, kurie po Kristijono mirties atvažiuoja patikrinti gaudų, ar prieš mirtį sergantis Kristijonas nebuvo praradęs proto ir per Kalėdas neklidėjęs ir nekalbėjęs su gyvuliais jų kalba?

Glauštai aprašomi ir nauji netikėti klebonai, užėmę Kristijono vietą, nekūrenę Našlių namų, kuriuose prisiglaudusi Marija. Našlių namai vieną dieną net sudega, Joneliui su balana skaitant Kristijono Donelaičio paliktus raštus. Vienas klebonas per pamokslą klasingai užklausia lietuviškąją parapijos dalį: „Ar yra dar tokių, kurie Karaliaus kalbos nesupranta?“ Kas gi prisipažins, kad yra nemokša? Ir lietuviškos pamaldos panaikinamos. Tik varpininkas visokiais būdais dar gina ir skleidžia lietuviškumą.

Rašytojas Saulius Šaltenis gimė 1945 metais Utenoje. Studijavo Vilniaus universitete, dirbo Lietuvos kino studijoje. Išleido šias apysakų ir apsakymų knygas: *Astotogos* (1966), *Riešutų duona* (1972), *Duokiškis* (1977), *Atminimo cukrus* (1983). Yra parašęs scenarijų filmams, tarp jų „Herku Mantui“, miuziklą „Ugnies užkalbėjimas“ (kartu su Leonidu Jacinevičium), pjeses „Jasonas“ ir „Škak, mirtie, visados škak!“ (1978).

Zinaidos Dargienės gobelenas „Laiko sąskambiai“, 1982.

Aleksandras Radžius

DABARTIS

Vingiuoja valanda
per saule, Sirijų, Sietyną,
per kalno ir vandens nervingą horizontą,
per žmogaus, žvėries ir gyvulio draugystę,
per sielą, kūną, genijų ir išdaviką,
per kraujo putom pasipuošusį žemyną,
per savanorį, partizaną, kankinę Nijolę,
per Vilnių, Sibira, Rainių miškelį,
per Laisvės Lygą, Sąjūdį ir Kroniką,
per baltą popiežių ir kardinolą,
kursai prižiūri ir augina
glėžnus vilties daigus,
kad atsigautų sutriptytas pavasaris,
kad vėl išneštų Nemunas ledus.

Vingiuoja valanda –
meilė ir kova,
gyvenimas, mirtis, prisikėlimas.
Valanda vingiuoja – dabartis
nuo Pradžios,
nuo Pabaigos
lig Amžino Gyvenimo gelmės.

Trys Lietuvos menininkai pas Bostono lietuvius

JERONIMAS KAČINSKAS

Gruodžio 17 dieną Bostono lietuvių džiugino trys išsitobulinę savo meno šakų atstovai iš Lietuvos. Koncerto programos centre buvo nepaprastai pasižymėjęs Lietuvos dainininkas Vaclovas Daunoras, bosas, dainavęs su daugeliu garsaus vardo dainininkų Europos operų teatruose, neišskiriant ir Milano La Scala. Jau nuo pirmo programos dalyko Vaclovas Daunoras parodė savo gilų pažinimą stilių įvairovės, dainavimo technikos visiška įveikimą ir dėkijos tobulumą, iškeliant pabrėžtinus teksto ir muzikos taškus. Jo dainuojamų dalykų interpretacijoje aiškėjo kūrinii formų muzikinės apybraižos. Vaclovo Daunoro balsas – nepaprastai balsas, kokį tik reti dainininkai turi. Jis nėra vien tik patrauklaus charakterio, bet taip pat turi spalvingas ir labai galingas savybes, ir akustinės

pasisakyti?

– O taip! Lietuviai nuo seno myli ir garbina gamtą. Ir turbūt neveltui vyrai Lietuvoje vadinami giri karaliais, o moterys laukų, ežerų ir upių deivėmis. Tačiau mūsųose vis dar yra „pacukų“ ir kitokių beakčių gyvūnų, kuriems nerūpi mūsų gamta, kurie vis dar niokoja mūsų gražiąją tėvų žemę.

„To be or not to be, Brač“

Pokalbis su Vilniaus Jaunimo teatro aktorium Algirdu Grašiu – „Ponu Brač“

DANGUOLĖ
VALENTINAITĖ

(Svečias iš Lietuvos Jungtinėse Amerikos Valstybėse, aktorius Algirdas Grašys dar pasirodys Chicagoje (sausio 7 dieną), Clevelande (sausio 13), Detrote (sausio 14) ir Los Angeles (sausio 21) koncertuose, kurių programoje taip pat dalyvauja solistas Vaclovas Daunoras ir pianistas Robertas Bekionis (žr. *Drauga* 1989 m. gruodžio mėn. 16 d. kultūrinį priedą). Jo jau įvykusių ir dar laukiamų spektaklių mūsų krašte proga spausdiname Danguolės Valentinaite's su aktorium Algirdu Grašiu paruoštą pasikalbėjimą. – Red.)

Visiems aktorius vaidmenimis būdinga gyvenimo tiesa, didelė meilė žmogui. Žavi jie savo paprastumu, naiviu humoru, liaudiškumu. Kitų aktorių improvizacijoms labiau būdingos mūsų dienų realijos, o Algirdo Grašio improvizacijai – bufonadiniai, farsiniai elementai, pokštai, tarminė šnekta. Visa tai stato jį greta aktorių, praturtintusių mūsų teatro vaidybinę tradiciją.

– Ar pirmą kartą lankaisi Jungtinėse Amerikos Valstybėse?
– Mano svajonė pamatyti JAV išsipildė 1988 metais, kada Vilniaus Jaunimo teatras gastroliavo Houstone ir dalyvavo Tarptautiniame dramos teatro festivalyje Chicagoje. Dabar lankaisi Amerikoje antrą kartą su garsiu ne tik Lietuvoje operos solistu Vaclovu Daunoru ir žymiu pianistu Robertu Bekioniu.

– Kada planuojamas kitas Jaunimo teatro pasirodymas Amerikoje?

– Mūsų teatrui tenka didelė garbė – jis pakviestas 1990 metų birželio mėnesį dalyvauti antrą kartą Tarptautiniame dramos teatro festivalyje Chicagoje. Šį kartą vaidinsime Šekspyro „Karalių Lyra“. Spektaklis dar nebaigtas, bet festivalio organizatoriai, pažūrėję repeticiją, pareiškė susižavėjimą ir numatė gražią ateitį tiek spektakliui, tiek jo režisieriui Eimuntui Nekrošui. Mes esame dėkingi už pa-

rodytą dėmesį ir pagarbą mūsų teatrui.

– Iš kurios Lietuvos vietovės esi kilęs?

– Esu aukštaitis (na Utenas) iš Grašių kaimo. Vaikystėje bėgiojau giliausio Lietuvoje Tauragno ežero pakrantėmis. Jeigu norite ir tamtos apturėti ramumą ir palaimą, kviečiu aplankyti šį nuostabią gražų Lietuvos tautinio parko kampelį, kur ne tik „pacukai“, bet dar ir velniai pasirodo, kur dar gyvos raganos, o ežeruose maudosi nuogos laumės, kur dar kartais pasirodo gyvi gerieji dėdės nyktukai kaukai, nešantys žmonėms laimę, ir aitvarai, kur skamba pasakos, legendos ir padavimai, liaudies išmintis ir juokas, kur dar gyva mūsų tautos dvasia.

– Papasakok ką nors iš jaunystės prisiminimų.

– Mano vaikystė ir jaunystė dalis prabėgo kaime kartu su artojais, kartu su jų vargais, apraudant jų sunkią dalią – mačiau trėmimus į Sibira, mačiau partizanų pusnuogius lavonus Tauragnų miestelio aikštėje, matau dar ir šiandien motinas juodais gedulo drabužiais, užlaužusias į dangų rankas ir šaukiančias – „Dievulėliau, pagelbėk tu mums!“

Šitie įvykiai ir lėmė man ne tik kaip artisto, bet ir kaip žmogaus – lietuviu kelią: jeigu negali padaryt žmogui gera, tai nedaryk tu jam nors blogo. Savo pagrindiniu tikslu laikau tai, ko mokė tėvai – neapsimestinės meilės ir pagarbos žmogui. Ir šiandien norėčiau, kad žmonės šiek tiek daugiau stiebtųsi į Dievą – ne murmėtų poterius, o iš tikrųjų melstųsi...

Kad ne vien auksu ir doleriais dalintųsi, bet džiaugsmu ir skausmu, kad mūsų tauta, mūsų žmonės eitų į tikslą prie to gavaus šaltinio be velniškų užmačių, kad visi kalbėtų nuoširdžiai. Štai ko mane mokė jaunystėje paprasti kaimo žmonės, mūsų tėvai ir proseneliai, o kažkokia nežinoma jėga jaunystėje mus

Algirdas Grašys

Jono Tamulaičio nuotrauka

tada vedžiojo po piliakalnius, aplaistytus krauju, ten kur liko bočių dvasios pėdsakai ir jokie bolševikiniai stalinistai bei kitokios padugnės nepajėgė įskiepyti tokios moralės, kuri nusizengtų žmoniškumui.

– Kodėl pasirinkai artisto kelią?

– Aš maniau, kad iš scenos galima pasakyti labai daug gražaus ir gero žmonėms, teikti džiaugsmą ir drauge pačiam būti šiek tiek laimingu.

– Kur lankei ir baigėi dramos studijas?

– 1957 metais baigiau Lietuvos Valstybinės konservatorijos teatrinių fakultetą.

– Kokius vaidmenis mėgsti vaidinti?

– Visus, kuriuos duoda režisieriai: tiek teigiamus, tiek neigiamus. Žinoma, jeigu gera pjesė ir geras vaidmuo.

– Kaip atsitiko, kad jaunystėje vaidinai jaunus išmylejėlius, o dabar tapai dar ir humoristu?

– Buvo paplitusi nuomonė, kad lietuviai nemoka juoktis. Stebėdamas paprastus kaimo žmones, mačiau daug sveiko juoko ir daug išminties. Pradėjau rinkti medžiagą ir panorau įrodyti, kad lietuviai, kaip ir kitų tautų žmonės, moka juoktis. O juk kartais žmogus juokiasi tada, kai jau nebelieka ašarų. Ir turbūt neatsitiktinai Napoleonas Bonaparte yra pasakęs: „Nuo didingumo iki juokingumo tik vienas žingsnis“.

– Kada ir su kuo pradėjai gastroliuoti po visą Lietuvą su plačiai išgarsėjusiu personažu „Ponu Brač“?

– 1974 metais, pirmą kartą dalyvaudamas Povilo Mataičio vadovaujame Etnografiniame liaudies muzikos teatro koncerte. Papasakojau surinktą medžiagą

apie įvairiausių nuotykius su „pacukais“, kurie, viską sugrauzę Utenoje, pro Moletus iškeliauja į sostinę Vilnių ir ten įsitaisė ministerijose dideliais viršinkiniais. (Tarp kitko, kai kurie iš jų jau ir dabar dalyvauja „perestroikoj“. Jie jau pasiekė Ameriką, ne tik New Yorką, bet ir Chicago, ir randa bendrą kalbą su vietiniais „pacais“.) O kad visa tai įtikinamiau būtų, pasakojimą paryškinau priežodžiu „Brač“, pavyzdžiui: „To be or not to be, Brač“, „Brač, kū daryt?“, „Brač, pacukai puola!“. Tokiu būdu mano pavardė Grašys liko pase, o žmonės pradėjo vadinti „Ponu Brač“.

– Viešėdama Lietuvoje, mačiau du Vilniaus Jaunimo teatro spektaklius, kurie man paliko gilų įspūdį. Tai Čingis Aitmatovo „Ilga, kaip šimtmetis, diena“ ir Julijos Žemaitės „Trys mylimos“. Prašau, pasakyk keletą žodžių apie juos.

– Eimunto Nekrošiaus spektaklis „Ilga, kaip šimtmetis, diena“ pastatytas dar stagnacijos laikais. Tada scenoje parodyti imperijos pragara, kuriame buvo malimos mažos tautos, o luosinami žmonės tapdavo mankurtais, buvo neeilinis, keturių valandų apie tautų ir žmonių egzistenciją Eimunto Nekrošiaus darbas. Šis spektaklis garsus visame pasaulyje amerikiečių dramaturgas Arthur Miller suprato, nemokėdamas lietuvių kalbos. Po spektaklio jis pasakė: „Aš negaliu išieiti, nepareiškęs padėkos spektaklio kūrėjams. Tai stebuklinga, aš atradau naują šalį – Lietuvą. Jūsų spektaklius turi būtina pamatyti Amerikoje“. Tai ir buvo pagrindinė, ne tik Lietuvoje pasisekimą, bet ir svetur Jaunimo teatro gastrolių priežastis.

Julijos Žemaitės komedija „Trys mylimos“, žadinanti malonią nostalgiją Lietuvos praeičiai – linksmas, humoro turintis spektaklis, gausiai lankomas Lietuvoje. Chicagoje ir kitose Amerikos lietuvių kolonijose penkių aktorių trupė, manau, turėtų didelį pasisekimą. Manau, kad ir jie mielai sutiktų atvykti, jeigu būtų jiems parūpintas iškviemtis iš Amerikos, arba derinami spektakliai Chicagoje vykstančio tarptautinio festivalio metu.

– Kiek žinau, esi didelis gamtos mylėtojas. Gal galėtum apie tai

„Draugo“ kultūrinio priedo 1989 metų turinys

LIETUVOS ATGIMIMAS

a. ir a. II. Šventiam savo tautos testamentą ir ateities viltį 2.11
 a. a. II. Susitinkame veidu į ateitį 8.5
 a. a. II. Raktas į pasaulį 8.26
 a. a. II. Tautos išvys 9.2
 a. a. II. Veidu į Lietuvą 10.14
 a. a. II. Vardai ir raidės 11.11
 a. a. II. Žemiškos gerybės 11.18
 BURACAS, Antanas. Lietuvos politinė perspektyva ir ekonominės realijos 11.18
 DAUNYS, Vaidotas. „Mums jau reikia tiesiog gyventi kartu.“ Pokalbis 10.21
 Del ryšių su tautiečiais užsienyje plėtojimo. IV Sąjūdžio seimo sesijos sprendimas. 5.27
 JUODVALKĖ, Eglė. L.S.T. Korpi Neo-Lithuania ir jos ateitis 12.9
 JUOZAITIS, Arvydas. Mes patys esame savo likimo kūrėjai. Pokalbis 10.14
 KEELYS, Kęstutis. Rašytojai neverti dėl trupinio aukso. Įspūdziai iš Lietuvos rašytojų sąjungos neeilinio suvažiavimo Vilniuje 12.9
 KONČIUS, Juozas. Raktai į pasaulį 10.14
 KUCENIENĖ, Dalia. Jungiamie rankas ne tik Baltijos kelyje, bet ir per Atlantą 11.4, 11.11
 KUDABA, Česlovas. Ekologijos aktualios Lietuvoje šandienai 11.11
 MILIUS, Vacys. Giedračių paminklai 12.2
 MOTIEKA, Kazimieras. Kai kurie keliai į Lietuvos nepriklausomybę 11.18
 LANDSBERGIS, Vytautas. Atgimimo muzika, kuri skamba gaudžia Lietuvoje (Sąjūdžio pirmininko Vytauto Landsbergio kalba Chicagoje lietuviams liepos 8 diena) 8.5
 LANDSBERGIS, Vytautas. Išvija: defenzyvoje ar ofenzyvoje? (Uždaruose kalba Seštajame Mokslo ir kūrybos simpoziume) 12.23
 LANKAUSKAS, Romualdas. Atviras žvilgnis į pasaulį, ištikimybė tautai ... 11.11
 LAZAUŠKAITĖ, Ramunė. Vardan tos Lietuvos... 12.16
 Lietuvos inžinierių draugijos atkūrimo suvažiavimas 12.16
 NAZARAITE, Edita. Moteria atgimtinai Lietuvoje 5.6
 NAZARAITE, Edita. Asmenybės suverenitatas 5.27
 PABEDINSKAS, Jonas. Kokios galimybės Lietuvos ekonominiams savarankiškumui? 4.29
 PABEDINSKAS, Jonas. Lietuva ir pasaulinė rinka 11.18
 PABEDINSKAS, Jonas. Šiandieniniai Lietuvos eksportas 12.16
 PALUBINSKAS, Felikas. „Perestroika“ — ir kas iš to? 4.29
 Paskaita apie Lietuvos ateities perspektyvas Balzoko Lietuvių kultūros muziejuje 9.23
 SKUODIS, Vytautas. Lietuva kelyje į laisvę 4.1, 4.8, 4.15
 SKRUPSKELIS, Kęstutis. Pasauliškumas Vytauto Didžiojo universitete 11.11
 SKUODIS, Vytautas. Sovietų Sąjungos imperijos „nacionalistinės“ politikos krizė. Tarptautinis simpoziumas Romoje: „Tautos Sovietų Sąjungoje“ 10.28, 11.4
 SIMKUTE-POCIENĖ, Lidija. Žodžiai Lietuvoje 2.11
 VENCILOVA, Tomas. Kokia mūsų laukia istorija? 11.25
 v. g. I. Tautų pavasaris 12.30
 Vytauto Didžiojo universiteto Steigiamojo senato rinkimai 12.23

BENDROS TEMOS

a. I. Lietuvių PEN kongrese 9.23
 BAUŽYS, Juozas. Susitikimas prie Lietuvos klausimų Dainavoje. Lietuvių fronto bičiulių savaitė 9.23
 BIELIAUSKAS, Vytautas. I. Paradoško šventė — Vasario 16-ji Lietuvoje 2.11
 Jp Naujalkalbes žodynas 2.4
 Jp PEN kongresas ir Lietuva 4.1
 Jp Avyžius balsuoja už partijos kumtį 4.22
 Jp. Rūpintis kultūriniai pabaltiečiai 9.16
 JUODVALKIS, Antanas. Naujajai JAV LB Kultūros tarybai pasielkus 2.18
 K. G. Partija ir suverenumas 2.25
 K. G. Partijos plenumui praėjus 3.18
 K. G. Opozicijos profiliai — vengrų rašytojas Konrad 2.18
 K. G. Kalendariniai — dinozaurai ir stagnacijos gludumos 3.11
 KUCAS, A. Nepakeičiamas žmogus 8.12

RELIGIJA IR FILOSOFIJA

a. II. Magnificat... 12.23
 V. Bgd. Ar natūralu žmogui būti prikeltam iš mirties? 3.25
 BAGDANAČIUS, Vytautas MIC. Viena moderni kryžiaus aukos analizė (Albert Camus drama „Le Malentendu“) 2.25
 BAGDANAČIUS, Vytautas MIC. Mūsų laimės ir amžinyjoms laimė 4.29
 CUKURAS, Valdemaras M. Moderniosios teologijos poslinkiai: probravėti ir klausimai 3.11, 3.18
 JUOZAITIS, Arvydas. Etnos arba dar syki apie kultūrą 4.15
 KEZYS, Algimantas. „Dievas jį prikėlė ir leido jam pasirodyti ... mums“ (Apd 10:40-41) 3.25
 RUBYS, Antanas. Iškviestas, apreiškintas ir kanoniškas Dievo žodis 8.26
 RUBYS, Antanas. Viešpaties Jėzaus Kristaus atėjimas — jau ir dar ne 12.23

IVAIRŲ MOKSLAI

a. a. II. Tautosakos lobyno ištikimas sargas (Dr. Jono Balio aštuoniadesimties metų ir jo naujausio tautosakos rinkinio proga) 9.16
 BAČKAITIS, Stasys. Viso pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos šventė 10.21
 BRADŪNAITE-AGLINSKIENE, Elena. „Ratilio“ viešnagės Šiaurės Amerikoje proga 6.10, 6.17
 DAMUŠIS, Adolfa. Vytauto Didžiojo

universiteto atkūrimas Kaune 6.10
 GIMBUTAS, Jurgis. Keturi urbanistikos ir architektūros leidiniai 6.24
 GREIMAS, Algirdas. Žodis priimant mokslinio veikalą premija 6.10
 JAZBUTIS, Kornelijus. Tautosakinė vakaronė su svečiu iš Lietuvos 12.23
 Kandidatai Lietuvių Bendruomenės mokslinio veikalų premijai 3.11
 KATILIŪTĖ-BOYDSTUN, Dalia. Dėmesys žmogui — lietuviui 11.18
 KELERTIENĖ, Violeta. Apgirdo Julias Greimo rėpėstis lietuvių kultūra 5.13
 KLIMAS, Antanas. Premijuoto mokslinio veikalą autorius dr. Petras Jonikas 5.13
 RADŽIUS, Aleksandras. Neptūnas jau čia pat 8.12
 RKV Lietuviškų studijų draugija Tasmanijos universitete 5.6
 SKUODIS, Vytautas. Kai kurios lietuviškos pastabos apie 28-ąjį Tarptautinį geografinį kongresą 8.5
 VOLERTAS, Vytautas. 19 a. tautinio atgimimo kultūros tyrinėtojas (Dr. Vincu Maciūnui aštuoniadesimt metų) 8.19
 ŽYGAS, Juozas. Mokslo ir kūrybos simpoziumo kontūrai pradeda aiškėti 11.4

ISTORIJA

a. II. Gedulas savaime, o viltis? 6.10
 a. v. I. Kryptis istorijai 8.19
 Jono Dainausko prisiminimai apie 1918-1919 metų Lietuvą Balzoko Lietuvių kultūros muziejuje vakaronėje 1.21
 Jp Lenino atakomybė ir Lietuva 1.7
 JONIKAS, Petras. Lietuvių kalbos ir tautos šalinė sąsaja 4.22
 Kai Molotovo-Ribentropo paktas yra istorikų rankose. Pokalbis su jaunu Lietuvos istoriku Gediminu Rudžiu 12.9
 K. G. Senovės Komunisto vedamasis 1.28
 K. G. Sniečkaus vaidmuo pokario metais 3.4
 K. G. Lietuvos istorinė geografija 4.15
 K. G. Pokario metų įvykiai Jurbarko 6.17
 K. G. Česlovas Milošas aptaria Vidurio Europą 10.7
 SUBAČIUS, Paulius. Vienas iš užmirštųjų 19 a. tautinio atgimimo veisėjų 11.25
 SUZIEDĖLIS, Saulius. Nepriklausomybės sukūtimui šiuo metu šviesio (Pokario augusio išiešio amesinis žvilgnis ir šiandieninė Lietuva) 2.11
 SAKADOLSKIS, Romas. „Žmonės turi žinoti, kas tuo metu vyko...“ Interviu su Komisijos stalinizmo nusikaltimams tirti sekretoriumi, filosofijos istoriku Mečiu Laurinkumi 1.14
 SAKALAUŠKAITĖ, Ramunė. Žemė, kur nežydi obelys (Ekspedicija į Igarą treminiu palaikimas surasti) 9.2
 TRUMPA, Vincas. „Varpo“ šimtmėtis — keletas paralelių 12.30

MUZIKA, KONCERTAI

AGLINSKAS, Petras. Roberto Mockaus koncertas Balzoko Lietuvių kultūros muziejuje 11.11
 BIELSKIS, Mindaugas. „Margarito“ koncertas: Aldona Stempulienė ir Jennifer Cochran 4.15
 BINKEVIČIŪTĖ-GUČIUVIENĖ, Antanina. Kompozitorius K.V. Banaitis (1896 — 1963) 2.18
 Dailios Sakaitės recitalis New York'e 3.4
 DRUNGA, Mykolas. K.V. Banaičio kompozicijos „Draugo“ koncerte 3.11
 DRUNGA, Mykolas. Gilus balsas iš savo pasaulio (Ritos Markelytės-Dagienės koncertas) 4.22
 DRUNGA, Mykolas. Lietuvių opera — kuo toliau, tuo geriau 5.6
 Jinos Varytės recitalis 11.25
 Jūratė ir Česlovas Norvaiša vel Chicagoje 10.28
 KACIŪNAS, Jeronimas. Trys Lietuvos menininkai pas Bostono lietuvius (Vaclovas Daunoras, Robertas Bekinins, Algirdas Grašys) 12.30
 KEPALAITĖ, Aldona. Kazio Yakučio recitalis New York'e 6.24
 KUCENIENĖ, Dalia. Kiek rovi neišrovi, kiek skynė nenusuknė ... („Armonikos“ gastrolės Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir Kanadoje) 6.24
 KUCENIENĖ, Dalia. Petro Aglinskio nauja opera „Pileninis šypynas“ 12.9
 LAPINSKAS, Darius. Kai viduriemyje prašys lietuviška muzika, daina ir komedija („Vilniaus“ ansambli) 12.30
 LAPINSKAS, Darius. Šaukė Lietuva, sulaukė... (Ispūdziai iš kazimierinės operos „Dux Magnus“ pastatymo Vilniuje) 9.16, 9.23
 LAPINSKAS, Darius. Vilniaus universiteto studentų viešnagė Chicagoje 10.21
 LAPIS, T. Dar apie Roberto Mockaus recitalį ir Balzoko Lietuvių kultūros muziejų 10.14
 MARTINAITYTĖ, Nijolė. Dalios Eidukaitės-Fanelli koncertas 11.11
 VAJČIULAITIS, Antanas. Salvador Dali muziejus Floridoje 3.4
 VĖŽYS, Rimas. Lietuvių dailės šventė Mokslo ir kūrybos simpoziume 11.4
 VISVYDAS, Pranas. O skliaute saulė 11.18

POEZIJA

Iš mūsų kūrybinio žodžio ištakų: Kristijonas Donelaitis, Dionizas Poška, Antanas Strazdas, Andrius Vistelius, Vistelius Jonas, Rūpūčio naktis; Augo sode; Krimo valanda; Vorkala; Šilainė; Mal du pays 8.12
 ALEKSA, Vainis. Paskutinis poetas (I ciklo dalis) 1.14
 ALEKSA, Vainis. Paskutinis poetas (II ciklo dalis) 2.18
 ANDRIEKUS, Leonardas. Gyvenimas; Gegutė; Amžiai; Fontanas; Gluosnis; Vakare; Senkapiai 8.26

STEMPUŽIS, Juozas. Penkiadesimt metų muzikos keliu 5.13
 STEPONAČIUS, Petras. Lietuviška „Armonika“ Amerikoje 5.20
 STROLIA, Faustas. Išskirtinio dėmesio vertas religinis koncertas 4.1
 STROLIA, Faustas. Dalios Eidukaitės-Fanelli recitalis Chicagoje 12.23
 Šaukia Lietuva, laukia ... Pokalbis su Dariu Lapinsku apie „Dux Magnus“ Vilniuje 6.3
 ŠILGALIENĖ, Živilė. Grožinio žodžio ir muzikos popietė Chicagoje 2.4
 ŠIMKUS, Algis. K.V. Banaitis apie muziką, muzikus ir muzikantus 2.18
 v. r. Geriausių vyrų chora iğirdus 3.25
 VALIULIENĖ, Gailutė. Susitikimas su Robertu (Pianistas Robertas Moccus) 9.2
 Velevytės ir Vasaičio koncertas Balzoko Lietuvių kultūros muziejuje 10.14
 ŠIMKUS, Algis. JAV ir Kanados lietuvių dainų šventės 9.2

MENAS, PARODOS, FILMAI

ANDERSON, Donald. Dailė, ikūnijanti meilę tėvynei 5.27
 Apie dailininkus Joną-Danutę Plikiųnė-Bružienę ir Kęstutį Balčikonį 9.2
 „Dailės '89“ dalyviai 5.27
 BURNSIDE, David. Rizika — dailininko ir žiūrovo 8.12
 Č. G. Livijos Lipaitės menas 10.28
 DAUGELA, Kazys. Lietuvos fotografai kviečia... 6.3
 FORWALTER, John. Liaudiški elementai ir moderni raiška 5.27
 HAYDON, Harold. Lietuviškojo meno tradicijų ir naujų impulsų darbas 5.27
 JANKUS, Jurgis. Laiskas iš Rochesterio. Fotomeninkas Algimantas Kezys Rochesterje 4.8
 JANKUTĖ, Nijolė. Laki vaizduotė, jauna širdis ir vaivorykštės paletė 5.6
 Kryžiaus kelio stotys Anykščiuose 3.18
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Dalios Kolbaitės paroda 10.21
 JUOZAITIS, Arvydas. Prarastos tikrovės ilgesys 6.3
 Jp. Tarptautinis filmų festivalis 10.7
 KARUŽAITĖ, Daiva. Ispūdziai iš „Art-formų“ parodos 11.4
 KARUŽAITĖ, Daiva. Augustino ir Raimondo Savickų darbai Balzoko Lietuvių kultūros muziejuje 11.25
 KEZYS, Algimantas. Lietuvos kino studijos filmas „Vakar ir visada“ Chicagoje 1.28
 KEZYS, Algimantas. Ką matysime Vasario 16 parodoje Čiurlionio galerijoje? 2.4
 KEZYS, Algimantas. Vyto Sakalo paroda Lannon galerijoje, Chicagoje 3.18
 KEZYS, Algimantas. Dailininkė Zita Sodeikienė 5.13
 KEZYS, Algimantas. Jadvogys Pankštienės parodoje pasidairius 6.17
 KEZYS, Algimantas. Antano Lipikio vaizdinė ir žodinė kūryba 8.12
 KEZYS, Algimantas. Siurrealistinės lietuvių fotografijos žvilgnis ir 18-tąjį metinę lietuvių fotografijos parodą Čiurlionio galerijoje, Chicagoje 10.7
 KEZYS, Algimantas. Romas Dalinkevičius: kovotojas ar mistikas? 10.14
 KEZYS, Algimantas. Joana Danutė Plikiųnė-Bružienė ir Kęstutis Balčikonis Čiurlionio galerijoje, Chicagoje 10.21
 KEZYS, Algimantas. Livijos Lipaitės keramikos paroda Chicagoje 11.18
 KEZYS, Algimantas. Pasamone klodai lietuvių siurrealistinės fotografijoje (Aštuonioliktoji metinė lietuvių fotografijos paroda Čiurlionio galerijoje, Chicagoje) 12.2
 k. ž. Szabo ubalgina trilogija apie Vidurio Europą 6.24
 KOLBAITĖ, Dalia. Kas yra kūrėjas? (Parafrazė iš japonų autorius Kenji Miyazawa „Life as Art“) 9.16
 Iba! Alfonso Berasnevičiaus tapybos darbų paroda Kanadoje 2.18
 MATRANGA, Viktorija. Pavasarinis vaiku meno paroda Čiurlionio galerijoje, Chicagoje 6.24
 NAZARAITE, Edita. Ar „peraitvarke“ meno kritika? 1.14
 NAZARAITE, Edita. Salvador Dali (1904-1989) 3.4
 O. M. Dailininkė Filomena Vaitiekūnienė JAV-še 12.30
 PLUKAS, Vytautas. Dailininkė Zinaidos Dargienės skarotas menas 12.9
 POZELAITĖ-DAVIS, Isolda L. Povilas Osmolakis — dailininkas ir iliustratorius 4.1
 PRUNSKIS, Juozas. Dailininkas Augustinas Savickas taptūnietis meno parodoje 6.24
 RAMONIS-RAMONAITIS, Valentinas. Dailininkas, saugantis gamtą (Dailininkas Romas Dalinkevičius) 9.2
 RŪTINIS, Jonas. Išeivijos dailininkų kūrybos paroda Lietuvoje 3.11
 ŠONTAITĖ, Birutė. Skulptorius Kęstutis Musteikis 11.18
 ŠONTAITĖ, Birutė. Rimo VisGirdos paroda Lemonte 11.25
 VAJČIULAITIS, Antanas. Salvador Dali muziejus Floridoje 3.4
 VĖŽYS, Rimas. Lietuvių dailės šventė Mokslo ir kūrybos simpoziume 11.4
 VISVYDAS, Pranas. O skliaute saulė 11.18

BELETRISTIKA

KAVALIŪNAITE, Jolita. Palikimai 7.14
 LAPIS, T. Sigutė 1.14
 PIPRAITĖ-TOMARIENĖ, Sonė. Vylis 8.19

LITERATŪRA

„Pasirinkčiau šiek tiek kitokią savo biografiją.“ Kazys Saja 1.21
 AIŠTINIENĖ, Aldona. Jis norėjo būti suprastas 8.12
 BARENAS, Kazimieras. Poezijos pavasaris su šimtinė poeto 10.14
 GUSTAITIS, Algirdas. Povilo Gaučio pasaulinės literatūros vertimų gruodis (Pokalbis su Povilu Gaučiu) 1.28
 JANKUS, Jurgis. Laiskas iš Rochesterio. Netikėta viešnia. 1.21
 JANKUS, Jurgis. U. I. deimantinės ribos (Atvirukas Leonardo Andriekaus sukaktiui) 8.26
 JANKUS, Jurgis. Apie pasakas, sukaktis ir 60 metų kūrybos žodis primant LRD 1988 metų literatūros premijai 12.2
 Jp. Lietuvių poetai Vidurio Europos literatūroje šventėje 1.21
 Jp. Vengrų rašytojas apie Rytų Europą 1.21
 J. P. „Tarybinė“ literatūra — vien rusiškio? 10.28

k. brd. Dėmesys literatūrai (Poezijos dienu Chicagoje proga) 5.20
 KAVALIŪNAS, Vacys. Dvasinis žmogus siluetas šiuo dienu literatūroje 3.4
 KAZIMIERAITIS, B. Musulmonai kovoja prieš modernią literatūrą 3.4
 KAZIMIERAITIS, B. Kinijos ministras apie savo krašto rašytojus 3.11 (kor.) Šešioliktosios Poezijos dienos Chicagoje 6.24
 Kę Lietuvos poetai sovietiniame žurnale anglų kalba 8.4
 LANDSBERGIS, Algirdas. Lietuvių PEN centras ir išeivijos uždaviniai 6.3
 Lietuvių PEN centre Vilniuje 6.24
 Lietuvių PEN centre skyrius Išeivijoje. Rašytojai iš Lietuvos kviessive Kanadoje 9.2
 MELNIKAS, Petras. Alegorija groteskiškoje fantazijoje. Perskeltas žmogus, gėris ir blogis Italo Calvino romane „Perskeltas vikontas“ 1.7
 MELNIKAS, Petras. Pokalbis apie lietuvių romano istoriją 8.5
 MELNIKAS, Petras. Camilo Jose Cela — 1989 metų Nobelio literatūros premijos laureatas 11.4
 Mūsų literatūros pavasario pirmoji kregždė Chicagoje. Pokalbis su Julium Keluru 10.14
 NAZARAITE, Edita. Kūrybinė laisvė ir socializmo metodai 1.21
 PALUBINSKAITĖ, Milda. Umberto Eco naujas romanas „Il pendolo di Foucault“ 9.16
 RUGIENIENĖ, Liuda. Ramutė Skučaitė ir „Taip ir ne“ 6.17
 SAJA, Kazys. Išanginis žodis Bernardo Brazdžionio poezijos vakarų 9.23
 STAKNIENĖ, Alina. Daugiabalbis poetas Antanas A. Jonynas 10.28
 STAKNIENĖ, Alina. Tarptautinio PEN klubo 54-asis kongresas 11.2, 12.2
 ŠILGALIENĖ, Živilė. Grožinio žodžio ir muzikos popietė Chicagoje 2.4
 VISVYDAS, Pranas. Niekada mūsų nepalikęs poetas 8.12
 ZABORSKAITĖ, Vanda. Po mus išklypusio pusiškio meto mezgama supratimo ir atjautimo saitus. Pokalbis 10.14

KNYGOS

a. a. II. Dvi Vinco Kudirkos biografijos (Julius Butėnas „Vincas Kudirka“; Aleksandras Merkelis „Didysis varpininkas Vincas Kudirka“) 12.30
 ADOENAS, Antanas. Lietuviškoji broliuva Amerikoje — Lietuvos vyčiai (William Wolkovich-Valkavičius „Lithuanian Fraternalism: 75 Years of U.S. Knights of Lithuania“) 5.20
 ARBAS, Edmundas. Knyga apie profesorį Joną Šimolūną (1878-1965) (Jonas Gimbutas „Jonas Šimolūnas: inžinierius, valstybininkas, profesorius“) 11.25
 BARENAS, K. „Lexicon Lithuanicum“ — XVII a. vokiečių — lietuvių kalbų žodynas 1.28
 GIMBUTAS, Jurgis. Dubičių ir Gervėčių monografijos 10.7
 JONYNAS, Vytautas A. Kai leidinyje apie senyvių jauną Maskvą prisimenamas Čiurlionis 12.9
 KASNIŪNAS, Vytautas. Didysis kovotojas kunigas Karolis Gercukas (Jonas Kidykas, S. J. red.) 10.7
 KAVALIŪNAS, Jonas. Vilniaus krašto legendos (Genriko Songino „Vilniaus krašto legendos“) 12.16
 KLIMAS, Antanas. Lietuvių kalba ir tauta amžių būvyje (Petro Jonka veikalas „Lietuvių kalba ir tauta amžių būvyje“) 4.22
 Knyga, kurią reikia išverti („Amžino įšalo žemėje“) 9.2
 NAZARAITE, Edita. Anatolijaus Kairo romano „Viena širdis“ 1.28
 MATRANGA, Viktorija. Knyga, kaip tampa suaugta, margašalė juosta (Anastazijos Tamošaitienės ir Antano Tamošaitių knyga „Lithuanian Saeh“) 1.21
 MELNIKAS, Petras. Totalitarinio miesto miglose (Romualdo Lankausko romanas „Užkeičtas miestas“) 2.4
 MELNIKAS, Petras. Rašytojų gyvenimas prie geležinkelio (Kazio Jankausko romanas „Ne pirmą kartą“) 3.18
 MELNIKAS, Petras. Vieną žmonių istorijos (Petro Venclovos „Akvariumas“) 4.1
 MELNIKAS, Petras. Pokaris, senatvė, meilė ir pamerktieji (Eugenijus Ignatavičius „Chrizantemo autobuse“) 4.29
 MELNIKAS, Petras. Kristijono Donelaitio paraipja (Sauliaus Šaltenio „Kalės vaikai“) 12.30
 NAZARAITE, Edita. Zbigniew Brzezinski knyga „Didysis žlugimas“ 11.4
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. „Reta Dievo dovana“ Jurgio Jankaus pasakojimų rinkinį (Jurgio Jankaus „Tėvas Venancijus ir jo Matilda“) 2.25
 TRUMPA, Vincas. Atsiminimų knyga — be pagiesios ir be alstros (Valentino Gustainio „Be kalbės 15 metų Sibiro tremtyje ir lageryuose“) 12.2
 TYRULIUS, Alfonsas. Netekties tragika ir išsigelbėjimas. Žvilgnis į Aurljjos Balašaitienės romaną „Skeveldros“ 1.14
 VARDYS, Vytautas. Partizanų karo problemos teorijoje ir istorijoje (Kęstutis K. Girmius „Partizanų kovos Lietuvoje“) 1.7
 VISVYDAS, Pranas. Širdies ir proto konfliktas Koeto Ostrausko dramoje (Kosto Ostrausko „Elzisa ir Abeldaras“) 10.28

Trumpi aptarimai

a. II. Katalikų pasaulis Nr. 1 2.25
 Kralikaukas, Juozas. Vėlinės 2.4
 Petkevičius, Povilas. Lenkų ušpacija ir jų kalėjimuose. 1.21
 Songinas, Gemrika. Vilniaus krašto legendos. 1.21
 Suziedelis, Dr. Saulius. The Sword and the Cross. A History of the Church in Lithuania. 1.7

TEATRAS

ANTANAITIS, Algirdas Titus. Antras kaimas kelia sparnus į Lietuvą 9.23

DRUNGA, Mykolas. Vis dėl to ir Chicagoje gyvuja (daugmaž) jaunimo teatras ... 6.17
 DRUNGA, Mykolas. Antro kaimo gastraliniai spektakliai 10.28
 DRUNGA, Mykolas. Chicagoje atgimta dramos teatras („Vaidilutės“ rudens spektaklis — ir planai ateičiai) 12.16
 „Išrašyta gintare“ — Arts Club Theatre vakarai New York'e 1.28
 amj Lietuvos dramaturgijos festivalio biuletenio „Atgaiva“ nauja medžiaga 3.4
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Pasimetusių modernių merginų komedija (A Girl's Guide to Chaos); Britų farsas (Noises Off) 1.14
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. G.B. Shaw komedija „Pygmalion“ 1.21
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Šokio mokyklos komedija (Stepping Out) 2.4
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Prie mirtinai sergančios motinos (The Long Awaited) 2.18
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Brecht ir Weill universiteto teatre (Happy End) 4.15
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Moteris su dviem šimom 8.12
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Muzikinė komedija (A Funny Thing Happened on the way to the Forum). Dainų ir vaizdų mozaika (The Human Comedy) 8.19
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Antigone 10.7
 Juoz. Pr. Lietuvos valstybinis teatras Tarptautiniam teatrų festivaliui 10.21
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Suamerikietintais „Mizantropas“; Investavimų vargai (Serious Money) 11.25
 Juoz. Pr. Chicago teatruose. Smagi muzikinė komedija („Sweet Charity“) 12.30
 KERRIGAN, Robert M. Apreiškimas 4.8
 KLEIZAITĖ-VASARĖ, Beatritė. Pakilti virš savęs (Jono Jurašo „Idiotas“) 7.15
 LANDSBERGIS, Algirdas. Teatrinis laiškas iš Londono 9.2
 LĖTAS, Leonas. Seši aktoriai, keturiadesimt penki eilėrašiai 4.8
 LEBEDŽIŪTĖ-KRUKONIENĖ, Zita. Truputis apie teatrą, „Pabudimą“ ir talentingus aktorius 5.27
 L.M. Kauno teatro spektaklis Chicagoje 9.2
 Los Angeles Dramos sambūris per 35 metus 5.13
 MARTINAITYTĖ, Nijolė. Los Angeles Dramos sambūrio „Krikšto vanduo“ 1.14
 MARTINAITYTĖ, Nijolė. Apolonijos ir Petro Steponavičių recitalis Chicagoje 4.29
 NAKAS, Alfonsas. Nuostabi Alabamos festivalio pradžia (A Christmas Carol, Steel Magnolias) 1.7
 NAKAS, Alfonsas. Alabamos Šekspyro festivalis: „Romeo ir Juliet“ — įspūdinga, nors be stigmatų 4.22
 NAKAS, Alfonsas. Stratfordo festivalio Kanadoje 37-asis sezonas 4.22
 NAKAS, Alfonsas. „Candida“ — ne tuščiam pasiaipijimui 5.6
 NARBUTAS, Saurys. Reikia tik grįžti (Pokalbis su Marijampolės dramos teatro vyriausiojo režisieriumi Gediminu Sederavičiumi) 9.16
 SKUODIS, Vytautas. Su „Daktaru Gervydu“ ateiviskius 12.9
 SRUOGAITĖ, Dalia. Dar viena dovana išeivijai ir Lietuvai (Henriko Kačinko poema plokštėle) 6.3
 STEPONAVIČIAI, Apolonija ir Petras. Kviečiame čikagietiškus lietuvius! 3.25
 ŠULAITIS, Edvardas. Vincas Mykolaitis-Putinas vėl ateina į sceną (Jo dramos „Daktaras Gervydas“ pastatymo Chicagoje proga) 5.20
 VALENTINAITE, Danguolė. „To be or not to be, Brat“ (Pokalbis su Algirdu Grašiu) 12.30

KELIONĖS

CIPILIAUSKAITĖ, Birutė. Maldininkų kelias į Santiago de Compostelą 3.25
 PABEDINSKAS, Kasya. Rūpūčio 23-ąjį ant Baltijos kelio 10.7
 VAITYS, Ramojus. Griauptmės šerdegas; arba pasivaizgymas po Pietų Afriką 4.29, 5.6, 6.3

ATSIMINIMAI

BLINSTRUBAS, Teodoras. Del Lietuvos blaivinio draugijos suvažiavimo 1943 metais 10.7
 SALADZIUS, Valentinas. Lietuvos blaivinio sąjunga vokiečių okupacijos metais 8.5

SUKAKTYS

„Laisvės varpo“ radijo sukaktis 4.29
 CERKVELIŪNAS, Kęstutis. Dvidešimt penkeri metai bei Julias Kupo 3.18
 GIMBUTAS, Jurgis. 25 metus nebeturime Stepono Kolušailos 4.5
 GRNŪS, Antanas. Tautotyrininkui Antanui Mažiliui 75 metai 8.5
 JANKUS, Jurgis. U. I. deimantinės ribos (Atvirukas Leonardo Andriekaus sukaktiui) 8.26
 LAPE, Pranas. Dailininkui Viktorui Vizgirdai aštuoniadesimt penkeri 1.14
 Sukaktuvininkas dailininkas Afonsas Dargis 8.5
 VAŠKAITIS, Bronius. Kristijono Donelaitio 275 metų sukakties minėjimai 10.21
 VOLERTAS, Vytautas. 19 a. tautinio atgimimo kultūros tyrinėtojas (Dr. Vincu Maciūnui aštuoniadesimt metų) 8.19

KULTŪRINĖ VEIKLA

a. JAV LB Kultūros tarybos devintoji premijų šventė 6.10
 Ateities akademis savaitgalis 10.21
 Ateitinkinių studijų dienu laikant 8.12
 BALTIS, Povilas. Simbolinis etnikumas gyvuoja Havajuose 3.18
 Bronius Vakkilo paskaita apie Donelaitį Balzoko Lietuvių kultūros muziejuje 6.3
 D.F. Violeta Kelertienė apie šiuolaikinę mūsų literatūrą 8.5

LIETUVIŲ RAŠYTOJŲ DRAUGIJOS VEIKLOS 10.7

JAV LB Kultūros tarybos premijų šventė 5.13
 JUODVALKĖ, Eglė. Uzdangai prasiverus (Seštasis Mokslo ir kūrybos simpoziumas Chicagoje ir Lemonte) 12.23
 KERSNAUSKAITĖ, Nijolė. Tolinioje kelionėje į laisvą Lietuvą (Juozas Stempulius) 5.13
 KOJELIS, Juozas. Medaus ir kraujo lašai literatūros vakare 2.25
 KUBILIŪTĖ, Ramunė. Kultūros taryba jau vykdo darbus 3.4
 KUBILIŪTĖ, Ramunė. Europos Lietuviškų studijų savaitė Gotlando saloje 9.2
 KUCENIENĖ, Dalia. Naujoji JAV LB Kultūros taryba ruošiasi darbu 2.4
 KUCENIENĖ, Dalia. Nuo renesanso ženkli iki dabarties 5.13
 Metraš. Kazio Sajos ir Zitos Maziškaitės viešnagė Kalifornijoje 2.18
 Paskaita apie 1939 metų slaptas sovietų-vokiečių sutartis 11.25
 Poezijos dienu Chicagoje išvakarėse. Kalbamės su Algirdu Titum Antanaičiu 5.20
 k. brd. Dėmesys literatūrai. Poezijos dienu Chicagoje proga 5.20
 PŪKELEVIČIŪTĖ, Birutė. Raudonkepuraite ... o kas po jos kepuraitė? 5.6
 RADŽIUS, Aleksandras. Šios vasaros Baltimorės lietuvių festivalio akcentai 8.19